

Psychiatrická klinika LFUK a UNB, Bratislava

**LEKÁRSKA PSYCHOLÓGIA
A ZÁKLADY KOMUNIKÁCIE
ČASŤ 3.**

Doc. PhDr. Eva Morovicsová, PhD., MPH

Študijný materiál výhradne pre študentov LF UK v Bratislave
Verejně šírenie materiálu nie je dovolené!

PSYCHOLÓGIA

ZDRAVOTNÍCKEHO PROSTREDIA

**SYSTÉMY
ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI**

AMBULANTNÁ ZS

Všeobecná/specializovaná
Ambulancie
JAS
Stacionáre
Mobilný hospic

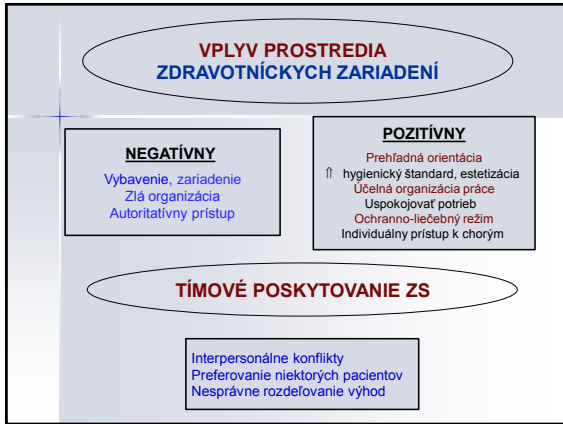
ÚSTAVNÁ ZS

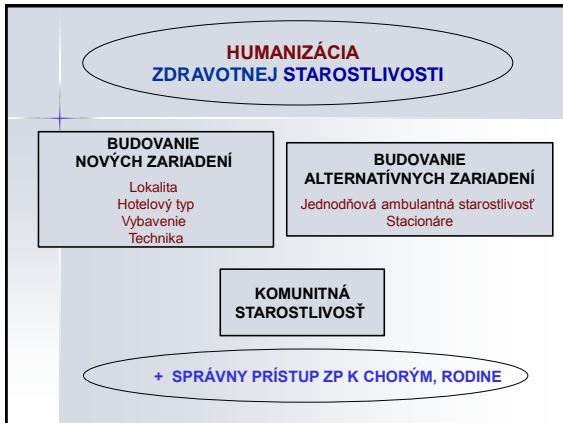
Nemocnice, liečebne
Hospice
Liečebné kúpele
Domy ošetrov. starostlivosti

RÝCHLA ZÁCHRANNÁ ZS

DOMÁCA ZS / ADOS

VYBAVENIE + PERSONÁLNE OBSADENIE

**PSYCHOLOGICKÁ PROBLEMATIKA
AMBULANTNEJ STAROSTLIVOSTI**

ZAMERANIE STAROSTLIVOSTI NEGATÍVNE EMÓCIE

Ďalší, prosím! Nemáte niekto pri sebe niečo na ukľudnenie?

STRACH

PREDMETNÝ

ÚZKOSŤ

NIE JE PREDMETNÁ

STRACH

Nepodmiernená reakcia na podnet ⇒ **ovplyvnený**
Vrodenou dispozíciou, výchovou, prostredím ...

PREDMET STRACHU

Ochorenie a jeho následky (stigmatizácia)
Vyšetrovacie a terapeutické postupy
Vlastnosti ZP /typy lekárov, sestier/
Zdravotnícke prostredie (klaustrofóbia)
Situácie, asociácie
Zabezpečenie vlastnej rodiny
Spoločenské uplatnenie, obmedzenia

FORMY STRACHU

/individuálne prežívanie/

Psychický, fyzický stav, minulé skúsenosti...

PRIMERANÝ STRACH

Užitočný

Ochrana pred rizikom
Rozhodovanie /OP.../

NEDOSTATOČNÝ STRACH

Mentálna retardácia

⇕ *anticipácia nebezpečenstva*

Heroizmus, ⇕ zdravotné uvedomenie

Nedostatok skúseností

NADMERNÝ STRACH

Skreslené vnímanie

↑ *OP rizika /odloženie OP/*

Konziliárne vyšetrenie

SKUPINY CHORÝCH

Primerané prežívanie a prezentovanie strachu
Subjektívne zvládanie OP
↓ výskyt problémov

↑ prežívanie strachu – ↓ prejavy
Vystupovanie – rozumné
ZP nevenujú pozornosť eliminácii strachu
Vegetatívne komplikácie

Primeraný, znížený strach - ↑ prejavy
Prehnané prejavy - ↑ záujem ZP

PRÍZNAKY A DIAGNOSTIKA STRACHU

TELESNÉ PRÍZNAKY

↑ P, tachykardia, ↑ TK
↑ svalový tonus, nepokoj
↓ sekrécia slín
Zmeny črevnej peristaltiky
Zmeny vylučovania žal. šťiav
Mikcia
Mydriáza
Zblednutie, potenie...

Diagnostika

Fyzikálne vyšetrenie
Pozorovanie

PSYCHICKÉ PRÍZNAKY

Vnímavosť, Mentálna
bdelosť Celkový nepokoj
Napätie, nervozita
Dlhodobejšie pôsobenie
Zníženie pozornosti
Letargia, mentálna únava
Inaktivita

Diagnostika - Rozhovor

Nutné poznať
Osobnosť, postoj k chorobe
Sociálnu situáciu

MOŽNOSTI ZVLÁDANIA STRACHU

FARMAKOLOGICKÉ

Sedatíva
Hypnotiká
Anxiolytiká
Premedikácia

PSYCHOLOGICKÝ PRÍSTUP

Empatický, citlivý prístup
Racionálne pôsobenie
Informovanosť, pozitívny príklad
Sugestívne pôsobenie
Zmena citovej reakcie, postoja
Emočná podpora príbuzných

VYŠETRENIE V AMBULANTNEJ STAROSTLIVOSTI (Monitorovanie strachu....)

ODBER ANAMNÉZY

Zistenie údajov
Priestor pre abreakciu
Správne kladenie otázok
Akceptácia, empatia, podpora

FYZIKÁLNE VYŠETRENIE

Príprava prostredia
Taktný, citlivý, prístup
Rešpektovanie intimity
Príprava na vyšetrenie

POVINNOSTI LEKÁRA /mičianlivosť

Informovať pacienta a príbuzných
Aktívna spolupráca, emočná podpora
Stanoviť reálne ciele liečby /nové postupy
Overiť pochopenie informácií

REVERZ: Negatívny, pozitívny /ODMIETNUTIE

PROBLÉMY AMBULANTNEJ STAROSTLIVOSTI

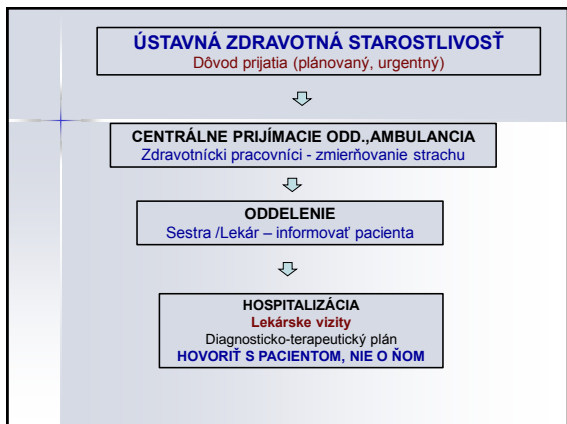
Nedostatok času
Pretiažovanie lekárov
Vedenie administratívy

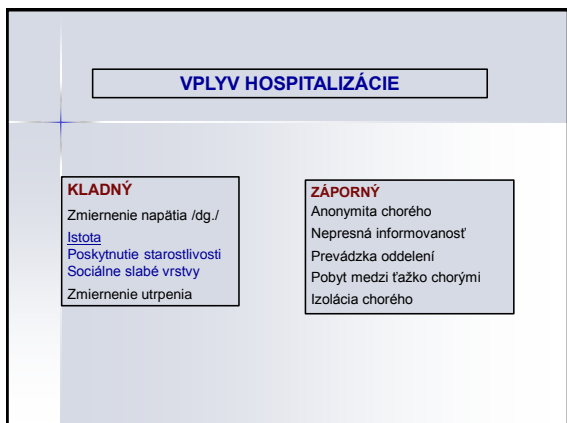

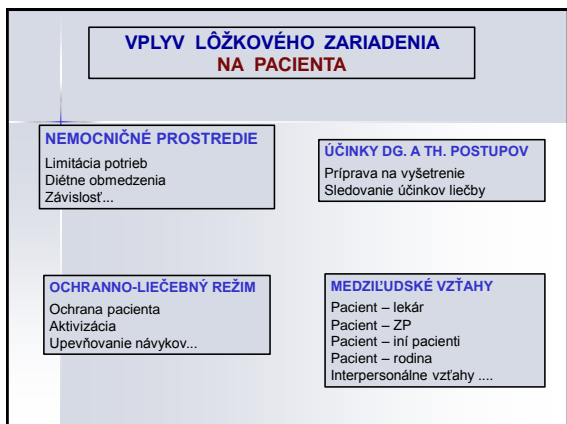
RIEŠENIE

Organizácia práce
Kompetencia – Zodpovednosť
Z-V pôsobenie - pacient, rodina

PSYCHOLOGICKÁ PROBLEMATIKA ÚSTAVNEJ STAROSTLIVOSTI

ADAPTÁCIA CHORÉHO NA HOSPITALIZÁCIU

Vek
Premorbidná osobnosť
Skúsenosti
Prístup ZP
Charakter choroby
Postoj k chorobe
Emočná podpora...

PRIMERANÁ
Aktívna spolupráca
Absencia problémov

NEPRIMERANÁ
Psychická dekompenzácia
Psychická rezignácia
Hospitalizmus

HOSPITALIZMUS

Deti, starší pacienti

ŠTÁDIUM PROTESTU
Negatívne citové reakcie
Odmietanie dospelých

ŠTÁDIUM ZÚFALSTVA
Ústup negatívnych reakcií
Tichý plač, uzatváranie

ŠTÁDIUM ODPÚTANIA
Oslabenie väzby na matku
Vytvorenie väzby na sestru

FORMY HOSPITALIZMU

REGRESIA
Vekový, záujmový

AGRESIA
Auto, heteroagresia
Priama, nepriama

EGOCENTRIZMUS

NEGATIVIZMUS

ÚNIK
Reálny, uzatváranie sa

FIXÁCIA
Osoba, spôsob života

REZIGNÁCIA

POŽIVAČNOSŤ

STEREOTYPNÉ POHYBY

NEARTIKULOVANÉ ZVUKY

PREVENCIA HOSPITALIZMU

Skrátenie dĺžky pobytu v nemocnici (JAS)

Fungujúci OLR

+ rehabilitačné, resocializačné, PST programy

Hospitalizácia rodičov s deťmi, kontakty

Vytvorenie terapeutickej komunity (psychiatria)

Aktivizácia chorých

VŠEOBECNÉ ZÁSADY A ŠPECIFIKÁ PRÍSTUPU K CHORÝM ZÁKLADY OŠETROVANIA CHORÝCH

PRÍSTUP LEKÁRA K PACIENTOVI

Lekár - súčasť zdravotníckeho tímu

Psychologický prístup

Podpora pozitívnych vplyvov

Eliminácia negatívnych faktorov

PRÍKLADY NEGATÍVNYCH FAKTOROV

NEVHODNÉ SPRÁVANIE

Informátor, vrátnik, sestra ...

NEVHODNÉ PROSTREDIE

Vybavenie, estetizácia...

DG. - TH. PROCES

Doprava do zariadenia
Nerešpektovanie intimity
Nekľopaf ..
Pacient s extrémni

PRÍSTUP ZP - PACIENT

Spôsob komunikácie

IATROPATOGÉNIA

SOMATICKÁ

Poškodenie liekmi
Mechanické zásahy
Žiarenie

PSYCHICKÁ

Nedostatky
Verbálna komunikácia
Neverbálna komunikácií
Komunikácia činmi

ZDROJE

Situácie a okolnosti

Zdravotná výchova, Popularizácia medicíny
Preventívne prehliadky, Dg. neistota
Zdravotnícke bludisko

Osobnosť zdravotníka /typológia lekárov .../

Osobnosť pacienta /nespolupráca/

ASYMETRICKÝ VZŤAH LEKÁR - PACIENT

Stenický, autoritatívny pacient

VERZUS

Submisívny, podriaďujúci sa lekár

Neistý lekár

Poskytovanie úplatkov

Intímny vzťah

Lekár - pacient

Submisivita pacienta

INFORMOVANOSŤ PACIENTA

PRÁVO PACIENTA NA INFORMÁCIE

POSKYTOVANIE INFORMÁCIÍ

SKÚŠENOSTI ?
KEDY a AKO?
Traumatizácia: suicidálne správanie
CIEĽ
Upokojenie, dôvera, spolupráca

POŽIADAVKY NA INFORMÁCIE

Aktuálny psychický stav
Intelektuálna úroveň
Vek, okolnosti
! Zavádzajúca, nepodložená informácia
ZÍSKANIE SÚHLASU

ZVLÁŠTNY PRÍSTUP

DETI
OSOBY POZBAVENÉ
spôsobilosti na právne úkony

TRAUMATOLÓGIA
NEUROLÓGIA
Rehabilitácia

ZMYSLOVÉ POSTIHNUTIA
/operácie /
VYŠŠÍ VEK

CHIRURGIA
Príprava na operáciu/anestézia/
Mutujúce výkony
Rehabilitácia

GYNEKOLÓGIA a
PÔRODNÍCTVO
Potraty, poškodenie plodu
Príprava na pôrod

NÁROČNÉ ŽIVOTNÉ SITUÁCIE

NÁROČNÉ ŽIVOTNÉ SITUÁCIE

<p>MIERA ZÁŤAŽE Nároky prostredia - možnosti človeka</p> <p style="text-align: center;">BEŽNÁ ZÁŤAŽ ZVÝŠENÁ ZÁŤAŽ HRANIČNÁ ZÁŤAŽ EXTRÉMNA ZÁŤAŽ</p> <p style="text-align: center;"><small>(Mikšik, 1969; Bratská, 2001)</small></p>	<p>FORMA ZÁŤAŽE Obsahové zameranie</p> <p style="text-align: center;">KONFLIKT FRUSTRÁCIA DEPRIVÁCIA PRESÝTENIE STRES PSYCHOTRAUMA</p> <p style="text-align: center;"><small>(Taxová, 1987; Vymětal, 2003)</small></p>
--	---

DRUHY KONFLIKTOV

<p>VONKAJŠIE KONFLIKTY Interpersonálny Intraskupinový Interskupinový</p>	<p>VNÚTORNÉ KONFLIKTY Hodnoty, postoje ≠ organizácia, okolie</p>	
<p>ČASOVÉ HĽADISKO Akútne Chronické</p>	<p>PRIEBEH KONFLIKTU Latentný Otvorený</p>	<p>RIEŠENIE Konštruktívny Deštruktívny</p>

ZDROJE KONFLIKTOV

<p>VONKAJŠIE ZDROJE Fyzikálne prostredie Osobnostné vlastnosti Požiadavky okolia Objektívne prekážky</p>	<p>VNÚTORNÉ ZDROJE Osobnostné vlastnosti Telesný a PSP stav ⇓ uspokojovanie potrieb Nedostatok vedomostí, skúseností...</p>
---	--

STRES

Všetky situácie vyvolávajúce stav napätia

Emočné a psychické reakcie na akékoľvek telesné alebo duševné poškodenie

Hans Selye /fyziologická rovina/

Nešpecifická, poplachová a obranná reakcia, ktorou sa organizmus bráni stavu porušenia homeostázy ako základného predpokladu adaptácie organizmu na meniace sa podmienky prostredia

DRUHY STRESOV

PŮVODCA FAKTOROV

Biologický
Psychologický
Emocionálny
Sociálny

INTENZITA REAKCIE

Hypostres
Hyperstres

PŮSOBENIE NA ČLOVEKA

Eustres
Distres

PRIEBEH STRESOVEJ REAKCIE ⇒ GAS

ŠTÁDIUM ALARMU/ POPLACHOVÁ REAKCIA

Pasívne prejavy šoku
Protistresorové hormóny
↑ reakcia organizmu

ŠTÁDIUM REZISTENCIE

Zvládnutie stresoru
Adaptácia

ŠTÁDIUM EXHAUSCIE

↓ adaptačná schopnosť
Smrť

STRESORY

VONKAJŠIE STRESORY

Životné prostredie
Súkromný život
Politická, ekonomická sféra
Zamestnanie

VNÚTORNÉ STRESORY

Fyzické
Psychické
Emocionálne

SIGNÁLY STRESU

TELESNÉ SIGNÁLY

Žalúdočná nevoľnosť
Poruchy spánku
Bolesti hlavy, chrbtice
Kožné prejavy

PSYCHICKÉ SIGNÁLY

Somatické
Zmeny nálad
Zmeny správania

ZDROJE RIEŠENIA A ZVLÁDANIA NŽS

VNÚTORNÉ ZDROJE

Biologické premenné /genetická výbava, vek .../

Osobnostné premenné

Charakteristiky osobnosti /psychická odolnosť, tolerancia.../

Zvyky a návyky /životný štýl/

Kvalifikácia pre určitú činnosť /vzdelanie, prax .../

+ Typológie osobnosti

VONKAJŠIE ZDROJE

SITUAČNÉ CHARAKTERISTIKY

HARDINESS

SALUTOGENÉZA

Štúdium zdrojov a príčin zdravia

NEZDOLNOSŤ ⇒ **hardiness**

⇒ zaujatosť prácou

⇒ vnímanie zmeny ako výzvy

⇒ osobná kontrola nad vlastným životom

RESILIENCIA ⇒ zvládnutie konfrontácie s okolím

(Kobasová, 1979; Antonovský, 1985; Šolcová, 2009)

STRATÉGIE ZVLÁDANIA NŽS

Prítomnosť životných kríz - nevyhnutnosť

OSOBNÝ PRÍSTUP

Coping súbor kognitívnych a behaviorálnych snažení zameraných zvládnuť, redukovať alebo tolerovať vnútorné a vonkajšie požiadavky, ktoré ohrozujú alebo prevyšujú zdroje individua.

(Lazarus, Folkman, 1984)

KOMPONENTY RIEŠENIA

Konstruktívna činnosť

Zvládanie emocionálneho dopadu

KLASIFIKÁCIA STRATÉGIÍ

F. Cohen, R. S. Lazarus

Zvyšovanie informovanosti

Pôsobiaci stresor, zmeny v okolí, stratégie

Priama činnosť

Odstránenie príčiny problémov

Stratégia inhibície

Utlmenie činnosti - nebezpečenstvo

Intrapsychické stratégie

Vnútorný dialóg – prehodnotenie situácie

Obrátenie sa na iných

Požiadanie o pomoc, podporu

ŠTÝL ZVLÁDANIA NŽS

Osobnostné vlastnosti

Typ a charakter záťaže

Sociálna a emocionálna podpora

Situačný kontext

↻ SPÔSOB ZVLÁDANIA ↻

Vyrovnaný spôsob

Nevyrovnaný spôsob
